ПРИЙОМИ ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Масюк Г. І.

вчитель інформатики,
КЗ «Харківський університетський ліцей Харківської міської ради»

Масюк О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

Розглядається питання духовно-інтелектуального виховання і навчання як важливої частини освіти. Автори зазначають, що духовно-інтелектуальне виховання і навчання сприяє розвитку особистості учня, його духовності, інтелекту, моральності. у сучасному світі, який характеризується постійними змінами та викликами, духовно-інтелектуальне виховання і навчання є особливо актуальним.

Ключові слова: *особистість, духовність, інтелект, моральність, світська держава, духовність в Україні.*

The theses discuss the issue of spiritual and intellectual education and teaching as an important part of education. The authors note that spiritual and intellectual education and teaching contributes to the development of the student's personality, spirituality, intellect, and morality. In the modern world, which is characterized by constant change and challenges, spiritual and intellectual education and teaching is especially relevant.

Keywords: *spiritual and intellectual education and teaching, personality, spirituality, intellect, morality, secular state, spirituality in Ukraine*

Духовно-інтелектуальне виховання і навчання є важливою частиною освіти. Воно сприяє розвитку особистості учня, його духовності, інтелекту, моральності. у сучасному світі, який характеризується постійними змінами та викликами, духовно-інтелектуальне виховання і навчання впливає не тільки на становлення особистості школяра, зокрема на його національне, громадянське, професійне становлення, але й на розбудову країни, реалізацію реформ, інтеграцію у транснаціональні спільноти.

Згідно Закону України «Про освіту» «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості» [1], що підкреслює важливість всебічного розвитку особистості людини, формування в неї цінностей, необхідних для успішної самореалізації, становлення відповідального громадянина України. Кожний школяр вмотивований

 10.58962/2708-4809.WSNOS.2023.32

на отримання загальної середньої освіти. у процесі навчання він опановує компетентності, а також інтелектуально-духовні цінності, розкриваючи їх під час вивчення різних тем різних навчальних дисциплін.

Питанням духовно-інтелектуального виховання і навчання здобувачів середньої загальної освіти присвячено багато досліджень. Серед вітчизняних вчених, які досліджували цю проблему, можна відзначити А. Богуш, І. Зязюна, М. Савченко, О. Лучанінову, О. Олексюк, О. Христенко, О. Хвостиченко, Г. Шевченко та ін.

Психолого-педагогічний аспект виховання духовності представлений у працях Т. Власової, В. Зінченко, О. Маслоу та ін. Психологічні аспекти інтелектуальної діяльності досліджували представники загальної психології С. Бондаренко, Є. Ісаєв, Л. Колберг, Б. Круглова, Н. Лейтес та ін. Найбільш досліджуваною є проблема формування духовної культури в освітньому процесі, де духовна культура розглядається як зміст і мета освітньої діяльності.

І. Зязюн розглядає духовно-інтелектуальне виховання як процес формування духовності особистості на основі цінностей української культури [2]; М. Савченко розглядає духовно-інтелектуальне виховання як процес формування цілісної особистості, яка має духовні цінності та відповідні їм знання, вміння, навички [3]. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського дозволяє зазначити, що видатний Вчитель розглядав духовно-інтелектуальне виховання як процес формування особистості, яка має високі моральні якості, духовні цінності та відповідні їм знання, вміння, навички [4].

Духовно-інтелектуальне виховання і навчання можна розглядати як процес формування духовності та інтелекту особистості. Під духовністю розуміємо сукупність цінностей, ідеалів, переконань, які визначають світогляд і поведінку людини. Духовне становлення особистості — це процес виховання та навчання, які приводять до духовного росту. Духовне зростання є основою етики та моралі людини, її гуманістичного розвитку. Інтелект — це здатність людини до пізнання, розуміння і осмислення навколишнього світу.

У період війни, який переживає Україна, духовність може зіграти важливу роль для подолання стресу у процесі навчання і виховання школярів. Духовність може допомогти знайти сенс у житті у скрутних умовах, що в свою чергу сприяє подоланню кризових ситуацій та втрат. Сьогодні зміст духовних цінностей пронизаний почуттям патріотизму. Кожна людина відчуває власну причетність до подій в Україні, до перемоги.

У реаліях сьогодення духовно-інтелектуальне виховання передбачає: розвиток у школярів пізнавального інтересу, творчої активності, креатив-

ного мислення; виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування здобутих знань і вмінь у практичній діяльності; реалізація особистісного вибору професійної кар'єри на основі здібностей і набутих ключових і предметних компетентностей; виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію [5].

Духовно-інтелектуальне виховання і навчання може здійснюватися у різних формах і засобами різних методів і прийомів. Серед них можна виділити:

– розмову, яка дозволяє обговорювати важливі духовні та інтелектуальні питання;

– читання, яке дозволяє ознайомитися з духовними та інтелектуальними цінностями;

– творчість, яка дозволяє висловлювати свої духовні та інтелектуальні переконання;

– спілкування, яке дозволяє розвивати духовні та інтелектуальні взаємини між людьми.

Отже, вказані прийоми дають можливість здійснювати духовно-інтелектуальний розвиток особистості здобувача загальної середньої освіти лише у спеціально створеному інтелектуальному, високо-духовному середовищі, що включає в себе й духовний, й інтелектуальний простір, який безпосередньо чи опосередковано впливає на особистість школяра.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: http:// ru.osvita.ua/legislation/law/2231/ (дата звернення: 01.10.23).
2. Зязюн І. А. Духовно-інтелектуальне виховання особистості: методологічний аспект. Київ : Вища школа, 2019. 264 с.
3. Савченко М. О. Духовно-інтелектуальне виховання особистості: теоретико-методологічний аспект. Київ : Вища школа, 2022. 320 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Рад. школа, 1974. 264 с.
5. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті : міжнар. зб. наук. пр. / за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко. Харків : ВННОТ, 2019. Вип. 1. 470 с.